

BEELDVORMEN: HOE DOE JE DAT?

Acht manieren om rond beeldvorming te werken

Mieke Santermans | Verantwoordelijke afdeling infocom VMC en

Denis Bouwen | stafmedewerker pers en pr VMC

Hoe zorg je ervoor dat mensen een correcter en positiever beeld krijgen van etnisch-culturele minderheden en de diversiteit in de samenleving? Integratiecentra en –diensten proberen het op verschillende manieren. Een overzicht.

We verzamelden een aantal bestaande praktijken van integratiecentra, integratiediensten en andere organisaties en distilleerden er de achterliggende denkpatronen uit. Zo komen we tot acht manieren om rond beeldvorming te werken.

1. Ontmoeting organiseren

Buurtfeesten, straatbarbecues, interreligieuze dialoog, allerhande projecten die diverse mensen samenbrengen. Ze kunnen een beeldvormend effect hebben. Ook al is het niet altijd hun hoofddoel. Persoonlijke contacten tussen heel verschillende mensen resulteren soms in genuanceerde ideeën en respect voor diversiteit.

2. Leren omgaan met diversiteit

Denkbeelden zijn niet aangeboren. Je kan ze aanleren. Bijvoorbeeld via ervaringsgericht leren of in dialoog met anderen. Ook omgaan met diversiteit kan je leren. Er zijn allerlei informatieve spelen en educatieve programma's met dit doel. Bekende organisaties op dit terrein zijn Kleur Bekennen en Studio Globo. Ook de minderhedensector ontwikkelt scholenprogramma's en werkt vormingsactiviteiten uit.

3. Kennis over diversiteit verspreiden

Juiste feiten en cijfers geven mensen een correcter beeld van diversiteit. Dat is de redenering van enkele organisaties die informatie ter beschikking stellen van het brede publiek. Ze publiceren cijfergegevens uit hun omgevingsanalyse of zetten lezingen op het getouw. Er

zijn in Vlaanderen ook een paar gespecialiseerde bibliotheken met informatie over etnisch-culturele diversiteit.

4. De media bespelen

Televisie, radio en kranten. Ze zijn er om beelden te verspreiden. Over de draagwijdte van hun macht bestaat discussie. Maar dat ze ons wereldbeeld beïnvloeden betwist bijna niemand.

Diverse projecten proberen de media te bespelen. Allochtone woordvoerders krijgen mediatraining. Journalisten worden aangemoedigd om allochtone experts op uiteenlopende domeinen aan het woord te laten. Vrijwilligers en onderzoekers nemen de bestaande berichtgeving onder de loep. Ze spelen hun aanbevelingen door aan mediamakers. En er zijn gespecialiseerde diensten en organisaties zoals Trefmedia of de cel Diversiteit van de VRT.

5. Communicatie van de eigen organisatie verzorgen

De minderhedensector zelf verspreidt via haar eigen communicatie een beeld over diversiteit. Meer en meer integratiecentra en –diensten gaan daar bewust mee om. Ze stellen een communicatieplan op. Ze maken een toegankelijke website. Ze zorgen voor een aantrekkelijke verpakking van hun boodschap. Ze doen persinterventies en zijn aanwezig in allerlei publicaties.

6. Reclame maken

Een aantal projecten probeert actief beelden binnen te brengen in de samenleving. De idee daarachter is de-

zelfde als achter reclame: doordat mensen herhaaldelijk bepaalde beelden tegenkomen, verandert hun denkbeeld. Voorbeelden van zulke beeldvormingsactiviteiten: een cartoonwedstrijd, een affichecampagne over de schoonheid van diversiteit, een fototentoonstelling over de diverse bevolking van een gemeente. Vaak zit in dat soort projecten ook de component humor. Want humor is een instrument om stereotiepe beelden aan te kaarten.

7. Structureel werken

De hierboven beschreven activiteiten spelen vooral in op twee factoren: persoonlijke ervaringen en de sociale context. We komen tot beelden op basis van dingen die we meemaken. En ons beeld is bepaald door wat we expliciet of impliciet meekrijgen uit onze sociale omgeving: de buurt, de school, de media.

Er is nog een derde factor die bepaalt hoe we naar een groep, een persoon of een fenomeen kijken: de structurele context. Welke plaats krijgt diversiteit in het politieke beleid? Welke macht hebben etnisch-culturele minderheden in de samenleving? Kunnen zij deelnemen aan de arbeidsmarkt? Wat zijn hun slaagkansen in het onderwijs? Hebben zij stemrecht? Het antwoord op deze vragen bepaalt mee hoe mensen kijken naar etnisch-culturele diversiteit.

De minderhedensector is bijzonder actief op structureel niveau. Integratiecentra en -diensten doen heel wat onder de noemers interculturalisering, participatie en inclusief beleid. Deze activiteiten hebben een grote invloed op de beeldvorming, al benoemen we ze meestal niet als beeldvormingsactiviteiten.

8. Niets doen

Leiden de hierboven vermelde acties tot een normalisering van diversiteit? Dat is moeilijk te meten. Geen enkele actie biedt de garantie dat mensen een bepaald beeld overnemen. Beeldvorming is geen kwestie van stimulus-respons. Het is een complex proces. En ook de keuzevrijheid van mensen speelt mee.

Over de onzekere uitkomst van beeldvormingsprojecten is zowat iedereen het eens. Sommige mensen besluiten daaruit dat het helemaal geen nut heeft om rond beeldvorming te werken. Anderen drijven het niet zo ver. Ze vinden het, ondanks de onzekere uitkomst, toch zinvol om acties op te zetten. Acties die zorgen voor optimale condities waarbinnen de normalisering van diversiteit kan plaatsvinden.

Een blik op de praktijk

We deden een willekeurige greep uit de vele praktijkvoorbeelden. We laten een betrokken medewerker kort aan het woord over de inhoud en de evaluatie van elk project.

GSM-project (Stad Sint-Niklaas)

Seniorenconsulente Klaartje Coupé was betrokken bij het gsm-project van de stad Sint-Niklaas. "Jongeren en ouderen samenbrengen is niet altijd vanzelfsprekend. Maar in dit geval werd het wel een succes. Wij vroegen aan leerlingen uit het beroepsonderwijs om aan senioren uit te leggen hoe je een gsm gebruikt. De leerlingen waren vooral jongens, onder wie ook allochtonen. De senioren kregen uitleg over het bellen met de gsm, het opslaan van informatie en het versturen van sms'jes. De jongeren hadden zelfs een heuse Powerpointpresentatie in elkaar gestoken."

Op de twee informatiesessies kwamen telkens ongeveer 35 senioren af. "De ouderen waren erg te spreken over de inzet van de jongeren. Ook veel jongeren genoten van de contacten. Jammer dat we het initiatief niet in de pers brachten, want het was een succes. We plannen nu een ander initiatief met jongeren en senioren, wellicht in de sfeer van computers."

Cultuurgidsen (PRIC Limburg)

Op vraag van integratiediensten en moskeeverenigingen leidt het provinciaal integratiecentrum (PRIC) Limburg zogenaamde cultuurgidsen op.

Ann Vanhoudt: "Moslims hebben een negatief imago. Als ze zelf hun woningen of moskeeën openzetten voor anderen, geven ze een krachtig signaal. Wij stimuleren dat. Als een moskee bijvoorbeeld rondleidingen wil organiseren, kan ze daarvoor gidsen laten opleiden. Die mensen leren hoe ze kunnen spreken voor een groep en met welke punten en valkuilen ze rekening moeten houden. Zo is het uit den boze om heel je gemeenschap te willen vertegenwoordigen. Want ook binnen allochtone gemeenschappen is de diversiteit groot."

Info: www.pric.be

Wijkelingen (Stad Mechelen)

De dienst Diversiteit van de stad Mechelen lanceerde in 2005 het project Wijkelingen. Het project werd begeleid door Vormingplus. Dave Van Oosterwyck geeft tekst en uitleg: "In vijf wijkhuizen organiseerden we samen met de wijkraden en verschillende gemeenschappen een reeks activiteiten: inhoudelijke discussies, muziek, eten en drinken, kinder- en randanimatie.

Onder meer de Afrikaanse gemeenschap nam eraan deel, naast Kosovaren, Armeniërs en mensen uit Iran, Irak, Afghanistan. Ook de Russischtalige gemeenschap was present."

Op de eerste editie van Wijkelingen werden rond de 100 mensen geteld, al bracht niet elke activiteit zoveel volk op de been. "We willen een vervolg breien aan Wijkelingen. Wellicht met een nieuw concept. Dankzij het initiatief leren wijkbewoners Mechelaars van allochtone origine kennen. Dat is positief."

Tentoonstelling 'Help the Belgians' (Foyer, Brussel)

Help the Belgians, they cannot help themselves is de naam van een tentoonstelling, in elkaar gestoken door het integratiecentrum Foyer uit Brussel.

"Met de tentoonstelling schetsen we een beeld van de emigratie vanuit ons land door de eeuwen heen", vertelt Francis Marissens van Foyer. "We tonen hoe Belgen in het gastland werden onthaald en met welke vooroordelen ze af te rekenen hadden. Denk maar aan de miljoenen Belgen die tijdens de twee wereldoorlogen het land ontvluchtten. Of aan de mensen die in de negentiende eeuw naar Amerika uitweken, de arbeiders en meester-gasten uit de Waalse staalindustrie die naar Rusland vertrokken of de mensen die tijdens de Contrareformatie om godsdienstige redenen naar Holland verhuisden."

Op de expo zijn ook foto's te zien van bekende Vlamingen met buitenlandse roots die vaak al lang niet meer als allochtonen worden gezien. Onder hen Belle Perez, Dina Tersago, Mbo Mpenza, Raymond van het Groenewoud en Harry van Barneveld. En natuurlijk blonde Betty, uit de eerste Big Brother-reeks.

Je kan **Help the Belgians** gratis ontlene bij de Foyer. "We mikten vooral op scholen, maar we krijgen nogal wat vragen van socioculturele organisaties", aldus Marissens. "De vraag stijgt de jongste tijd. Het publiek wordt verrast door wat het te zien krijgt. Maar er is nog werk aan de winkel, want op sommige panelen werden doelbewust krassen aangebracht."

Info: www.foyer.be

Gelijkekansengesprekken (Initiatief)

Liesbet Tilsley neemt als lid van de diversiteitscommissie van de Chiro deel aan Initiatief, een samenwerkingsverband tegen racisme. "Initiatief ontwikkelde de zogeheten gelijkekansengesprekken om te peilen wat er leeft rond de multiculturele samenleving", vertelt ze. De deelnemers aan de gelijkekansengesprekken bekijken eerst een video. Daarna is er tijd om te discussiëren. De vzw Vormen werkte daarvoor een gespreksmethodiek uit, met stellingen rond arbeid, onderwijs, migratie en burgerschap. Tj Ng Sauw maakte de video, met cabaretier Nigel Williams in de hoofdrol. De video presenteert de vooroordelen 'lekker plat'.

De gelijkekansengesprekken lopen sinds het najaar van 2005. Initiatief trainde een aantal mensen om de gesprekken te begeleiden. "Van 41 gelijkekansengesprekken kregen we al een verslag binnen", aldus Tilsley. "De reacties zijn vaak positief. We willen nu de video en de werkmapp ter beschikking stellen via onze website."

Wat leren de gesprekken ons? "Praten over de multiculturele of diverse samenleving is niet makkelijk, maar wij adviseren om vooral het gesprek aan te gaan. Ook merken we dat het beleid best kiest voor een inclusieve aanpak, want positieve discriminatie van bepaalde bevolkingsgroepen stuit bij nogal wat burgers op weerstand. Verenigingen erkennen vaak dat ze meer kunnen doen om etnisch-culturele minderheden te integreren. Maar ze vinden ook dat de overheid het goede voorbeeld zou moeten geven. De media en het onderwijs blijken van groot belang om van de diverse samenleving iets normaal te maken. En nog een les die we trokken:

E E N B L I K O P

Illegal Beauty wil de stigmatiserende beeldvorming over mensen zonder papieren doorbreken.

onbekend maakt onbemind. Er moeten meer bruggen worden geslagen tussen de verschillende groepen in de samenleving."

Info: www.gelijkekansengesprekken.be

Illegal Beauty (De Acht, Antwerpen)

In Antwerpen vond vorig jaar voor het eerst Illegal Beauty plaats, een initiatief om mensen zonder papieren op een positieve manier onder de aandacht te brengen. "Wij spraken een aantal Antwerpse modeontwerpers aan en lieten hen kleren en handtassen ontwerpen", vertelt Sam Mampaey, van het vluchtelingenteam van integratiecentrum De Acht.

"Mensen zonder papieren hielpen mee bij het maken van de kleren en tassen", zegt Sam. "In september gaven we een aantal van hen de kans om de producten te showen op de catwalk. Ze gingen ook met de kleren in de stad rondwandelen, als symbool voor de kracht en de schoonheid van mensen zonder papieren. In een

aantal etalages van modewinkels waren video's te zien. We organiseerden bovendien een optreden in het Antwerpse Zuiderpershuis en projecteerden een film."

Mampaey wil Illegal Beauty graag tot een traditie zien uitgroeien. "Maar we willen het concept wel opentrekken naar andere kunstvormen zoals theater, film en strips. In oktober 2006 komt er in elk geval een nieuw optreden in het Zuiderpershuis. En in maart volgend jaar willen we kinderen zonder papieren laten meespelen in een soort van poppenvoorstelling."

De initiatiefnemers proberen de stigmatiserende beeldvorming over mensen zonder papieren te doorbreken. "In de politiek en de media worden ze nogal gauw als criminelen afgeschilderd. De sociale sector ziet ze dan weer graag als slachtoffers. Wij willen vooral de mensen tonen, met hun kracht, schoonheid en intelligentie. Dat is de filosofie achter Illegal Beauty. Het is moeilijk te zeggen in welke mate we daarin ook slagen."

Info: www.illegalbeauty.be

Xenoclipse (Universiteit Gent)

Het project Xenoclipse is de opvolger van het project Eclipse. "Bij Eclipse werkten de universiteiten van Gent, Barcelona, Keulen en Stavanger samen rond de beeldvorming van minderheden in de media", aldus Marieke Rodenburg, van de vakgroep Communicatiewetenschappen van de Universiteit Gent. "Een aantal studenten van onze universiteit onderzocht de nieuwsbulletins van VRT en VTM en presenteerde de bevindingen aan collega's van andere universiteiten. De studenten wilden niet alleen onderzoek doen, maar ook leren hoe je interculturele programma's maakt. Dat leidde tot het maken van diverse filmpjes. Bij het afronden van Eclipse nodigden we journalisten uit op een panelgesprek."

Het vervolg Xenoclipse wordt eind mei 2006 afgerond. Xenoclipse heeft verschillende doelstellingen, aldus Rodenburg. "Om te beginnen willen we het netwerk tussen Vlaamse initiatieven rond minderheden en media versterken. We discussieerden ook over de uitbouw van een databank met gegevens over allochtone experts. Samen met Trefmedia hebben we plannen voor een online databank."

Xenoclipse heeft nog een derde luik. De universiteit van Stavanger ontwikkelde een interactieve online cursus over het maken van video's. De cursus is bedoeld voor etnisch-culturele minderheden. "We gaan de cursus binnenkort in Vlaanderen uittesten. Heel wat Turken en Marokkanen zijn erg actief op internet, iets waar we met de cursus kunnen op inspelen."

Info: www.xenoclipse.net

Analyse berichtgeving (Kerkwerk Multicultureel Samenleven)

Kerkwerk Multicultureel Samenleven (KMS) lichtte de berichtgeving door over etnisch-culturele minderheden in christelijke publicaties. Lore Staes werkte eraan mee. De resultaten van de doorlichting werden in maart voorgesteld. "Wij analyseerden de berichtgeving in 71 tijdschriften", vertelt Lore Staes. "Het ging om weekbladen, maandbladen en andere publicaties. Onder andere het blad Kerk en Leven, geloofstijdschriften en publicaties van scouts en Chiro."

De onderzoekers spraken met een groot deel van de betrokken redacties "Een aantal redacteuren is bewust bezig met het thema etnisch-culturele minderheden. Vaak heeft dat te maken met persoonlijke interesses." Veel redacties reageerden positief op de belangstelling van KMS. "De gesprekken met de redacties zorgden zeker voor een vorm van bewustwording", denkt Staes. "Maar niet iedereen heeft tijd om bij het thema stil te staan. Ons werk resulteerde alleszins in een reeks aanbevelingen, die zowel voor de vrijwilliger bij het parochieblad als voor een professionele journalist nuttig zijn. We constateerden bijvoorbeeld dat etnisch-culturele minderheden zelf zelden aan het woord komen. Vaak worden ze als 'allochtoon' opgevoerd."

Info: www.kms.be

Sprakeloos (fotograaf Jan Keteleer)

Het opmerkelijke initiatief Sprakeloos komt uit de koker van fotograaf Jan Keteleer. "Praten over racisme is gemakkelijk", stelt Keteleer. "Een jaar of drie geleden besloot ik de daad bij het woord te voegen door Sprakeloos te lanceren."

Jan Keteleer maakte al meer dan zeshonderd zwart-witfoto's van meer dan zeshonderd mensen van alle leeftijden. "In de zwart-witfotografie vallen kleuren en talen weg", vertelt de fotograaf. "Maar je kunt wel gebarentaal uitbeelden. Op mijn foto's laat ik iedereen een bepaald woord in gebarentaal uitdrukken. Door een aantal foto's te combineren kan je spreekwoorden vormen zoals 'onbekend maakt onbemind' (oorspronkelijk uit Indonesië) of 'als apen hoger willen klimmen, ziet men gauw hun blote billen' (oorspronkelijk te zien op een schilderij van Breughel)." Keteleer werkt met een mobiele studio en vindt de kandidaten voor zijn foto's zowat overal: in cafés, in bioscopen, in musea, of gewoon op straat.

E E N B L I K O P

"In de zwart-witfotografie vallen kleuren en talen weg", vertelt Jan Keteleer, de initiatiefnemer van Sprakeloos.

Sprakeloos wil vooral de man of vrouw in de straat aanspreken. Al een jaar of twee rijdt er in Antwerpen een tram rond met foto's en spreekwoorden van Sprakeloos. Affiches van Sprakeloos waren al te zien in bushokjes en in veertien treinstations. Op 23 maart 2006 zette Sprakeloos een nieuwe stap door een vliegtuig van Virgin Express aan te kleden. "Dat vliegtuig zal mijn foto's kriskras door Europa brengen", aldus Keteleer.

Keteleer hoopt dat mensen zich vragen stellen als ze de foto's zien: "Al was het maar de vraag: 'Hé, wat is dit nu?'. De kijkers moeten hun eigen antwoorden zoeken. Ik heb zeker niet de ambitie al het racisme de wereld uit te helpen."

Info: www.sprakeloos.be

Mediawatch (Kifkif)

Bij Kif Kif begonnen ze zowat een jaar geleden met een heuse mediawatch. Ico Maly is als betaalde kracht bij

het project betrokken en legt uit wat het initiatief precies inhoudt. "We trainen jongeren op het vlak van discoursanalyse. We gaan met hen na hoe taal gebruikt wordt in de media."

Kif Kif constateerde dat nogal wat mensen gefrustreerd zijn over de beeldvorming over etnisch-culturele minderheden en interculturaliteit. "Die onvrede was vooral gebaseerd op gevoelens en niet zozeer op een wetenschappelijke analyse. Met onze mediawatch proberen we de beeldvorming echt te analyseren. Kif Kif bouwt een databank rond uiteenlopende onderwerpen uit. We produceren ook opiniestukken voor kranten."

Aan de Kif Kif Mediawatch werken zowel autochtone als allochtone vrijwilligers mee. "Het is een heel interculturele groep", vertelt Ico Maly. "Ons initiatief krijgt zoveel interesse dat we dit jaar zelfs kandidaten voor een vorming hebben moeten weigeren."

Kif Kif wil het initiatief nog beter structureren en korter op de bal spelen. "Omdat we de zaken grondig willen

analyseren, is snel reageren niet vanzelfsprekend. We zijn op zoek naar redacteurs die bepaalde thema's willen opvolgen en sneller analyses kunnen produceren."

Ico betwijfelt of Mediawatch op korte termijn de beeldvorming sterk kan beïnvloeden. "Hopen op grote, directe effecten is een illusie. Maar we krijgen wel respons op onze opiniestukken. Onlangs nog van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding (CGKR) en Unizo, naar aanleiding van een opinieartikel over het kantelpoortenbedrijf Feryn. Kif Kif kiest daarbij altijd voor de dialoog."

Info: www.kifkif.be

Cartoonwedstrijd "Discriminatie gestript" (Oost Vlaanderen)

Het Oost-Vlaams diversiteitscentrum (ODiCe), het Intercultureel Netwerk Gent en de provincie Oost-Vlaanderen lanceerden in september 2005 de cartoonwedstrijd **Discriminatie gestript**. De wedstrijd leverde rond de 600 inzendingen op en resulteerde in een tentoonstelling. De winnaars kregen hun prijzen uitgereikt op 10 december 2005, de Internationale Dag voor de Rechten van de Mens.

"We wilden met de wedstrijd werken rond beeldvorming en discriminatie", zegt Jamila Channouf, regiomedewerkster bij ODiCe. "De inzendingen bleken bijzonder divers en gingen over discriminatie in de brede betekenis van het woord. We hadden gehoopt dat ook allochtone cartoonisten zouden meedoen, maar dat was niet het geval." Volgens Channouf is het erg positief dat heel wat klassen van basisscholen en middelbare scholen inspeelden op de cartoonwedstrijd.

Jamila is zelf van Marokkaanse oorsprong en zat in de jury. "Sommige mensen vonden bepaalde cartoons erg grof of provocerend, terwijl ik er juist heel hard kon om lachen. Mensen met een allochtone achtergrond hebben wel degelijk zin voor zelfspot."

De wedstrijd kreeg door de verspreiding van folders en affiches nogal wat aandacht. "Je kan de tentoonstelling ontlenen en je kan ook T-shirts bestellen met één van de tekeningen erop."

De winnende cartoon van Discriminatie Gestript: 'Koeien en giraf bij het slachthuis' van Frederik Buyckx

Volgens Jamila zit een vervolg op het initiatief er zeker in. "Maar dat zal niet noodzakelijk opnieuw iets met cartoons zijn."

Info: www.discriminatiegestript.be

Buurt- en nachtwinkels in Willebroek

De ondernemersorganisatie Unizo kreeg in 2004 geld van de provincie Antwerpen om te interculturaliseren. De stad Willebroek was één van de gemeenten uit de provincie die met Unizo in zee ging. "We belegden een informatievergadering voor ondernemers uit etnisch-culturele minderheden", zegt Dirk Blommaert van de dienst Samenlevingsopbouw in Willebroek. "Samen met mensen van Unizo bezochten we twaalf buurt- en nachtwinkels. We onderzochten of ze de sociale wetgeving naleefden, correcte openingstijden hanteerden, hun etalage verzorgden enzovoort. De ondernemers kregen een drietal maanden om een aantal verbeteringen aan te brengen. Daarna kregen ze een attest van Willebroek en Unizo."

Contacten leggen met de nachtwinkels bleek niet simpel omdat de eigenaars vaak elders woonden. Maar het project leverde wel iets op: "De meeste buurtwinkels hebben nu een sluitingsdag, duidelijk geafficheerde prijzen en meer teksten in het Nederlands. Toch blijft de vraag om buurt- en nachtwinkels strenger te controleren", aldus Blommaert. "Buurtwinkels hebben bij veel inwoners van Willebroek een sympathieke bijklank. Maar over nachtwinkels blijven we klachten over overlast krijgen, al is dat in aantal beperkt."

DE STRIJD TEGEN EEN ONZICHTBARE VIJAND

Beeldvorming beïnvloeden niet eenvoudig, volgens Bambi Ceuppens

Denis Bouwen | VMC-stafmedewerker pers en pr en Mieke Santermans | verantwoordelijke afdeling infocom VMC

Werk maken van een diverse samenleving betekent dat je aanvaardt dat andere mensen zich anders gedragen dan jij, om welke reden dan ook. Maar hoe installeer je deze idee in de hoofden en het gedrag van mensen? We legden de vraag voor aan antropologe Bambi Ceuppens.

Bambi Ceuppens werkt als senior researcher bij het departement Sociale en Culturele Antropologie van de KU Leuven. Momenteel bestudeert ze de relaties tussen België en zijn vroegere kolonies in Midden-Afrika. Ze publiceerde ook over racisme en uitsluiting in Vlaanderen.

Over beeldvorming bestaan nogal wat misvattingen, volgens Bambi Ceuppens.

"Veel mensen reduceren beeldvorming tot een onbewust proces dat je kan beïnvloeden met reclamebood- << schappen. Als we lang genoeg en consequent een bepaald soort beelden de wereld insturen, dan zal de modale burger zijn houding en gedrag tegenover etnisch-culturele minderheden wel bijstellen, luidt de redenering. Maar zo simpel is het niet. Kijk maar naar de moderne Amerikaanse cartoons: vroeger zag je daarin stereotiepe beelden over Chinezen die de was deden en Afrikanen die zwoegden en zongen. Tegenwoordig mag dat niet meer. En toch is er aan de beeldvorming over die groepen niet veel veranderd.

Beeldvorming is evenmin een bewust leerproces. Het is geen kwestie van kennisoverdracht. De mens is geen computer. Cultuur is geen software in je hoofd die je gewoon kunt verwisselen en waardoor je plots anders omgaat met mensen."

DISCUSSIES OVER BEELD- VORMING LEIDEN DE AANDACHT SOMS AF VAN DE FUNDAMENTELE PROBLEMEN:

DE DISCRIMINATIE OP
DE ARBEIDSMARKT, DE
WONINGMARKT EN
IN HET ONDERWIJS.

Wat beïnvloedt onze beelden dan wel?

"Veel van wat we weten over de omgang met anderen, heeft niemand ons ooit gezegd. En toch weten we het. Ons een cultuur eigen maken, dat gebeurt impliciet. Daarom is het ontzettend moeilijk om de oorsprong van onze ideeën te achterhalen. De band tussen wat we leren en hoe we ons gedragen is niet zo duidelijk. Vooroordelen en racisme hebben daarom veel weg van een onzichtbare vijand. De enige manier om in te wer-

ken op de beeldvorming is vechten op alle fronten tegelijk. Ook al weet je niet zeker wanneer je raak schiet."

Welke rol spelen de media?

>> "De media beïnvloeden de beeldvorming, maar we mogen ons daarop niet blind staren. Stel dat de helft van de VRT-nieuwslezers van

allochtone origine is: dan nog zal er discriminatie bestaan. In Amerika bijvoorbeeld is Oprah Winfrey de populairste TV-figuur, maar dat maakt het racisme er niet kleiner op. Voor mij leiden discussies over beeldvorming ons soms af van de fundamentele problemen. Meer bepaald het sociaaleconomische probleem: de discriminatie op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, het onderwijs. Als je daaraan niets doet, zijn alle andere initiatieven een doekje voor het bloeden."

Bent u dan pessimistisch over de mogelijkheid om verstarde beelden te veranderen?

"Neen. Ik geloof dat de mens maakbaar is. Maar als je de mens wil veranderen, moet je wel beseffen dat cultuur iets complex is. Er bestaan geen eenvoudige formules om mensen op een andere manier naar diversiteit te laten kijken. Het is niet omdat het onderwijs en de media voldoende positieve beelden verspreiden, dat iedereen diversiteit zal waarderen. Zo werkt het niet. Kijk maar naar de relatie tussen mannen en vrouwen. De emancipatie van de vrouw is al tweehonderd jaar aan de gang, maar is nog altijd niet af. Het is een kwestie van machtsverhoudingen.

Mannen zijn verontwaardigd als << we hen seksistisch noemen. Ze menen oprecht dat ze vrouwen gelijk behandelen. Toch is er in de praktijk nog altijd discriminatie. Hetzelfde geldt voor racisme. Heel wat antiracisten doen op één of andere manier dingen die ingaan tegen hun filosofie."

Ligt de sleutel in het verbeteren van de sociaaleconomische situatie van etnisch-culturele minderheden?

"Ik denk het wel. Ik vermoed dat ons beeld pas echt zal veranderen als de sociaaleconomische positie van minderheden verbetert. Alhoewel, ook dat is relatief. Ik neem weer de Verenigde Staten als voorbeeld. Daar heb je een soort van Afro-Amerikaanse burgerij. En toch worden veel zwarten nog altijd gediscrimineerd. Met andere woorden: de maatschappelijke positie van bepaalde groepen blijft kwetsbaar, ook al hebben ze zich weten op te werken in de maatschappij. In tijden van politiek conflict is de kans reëel dat ze de zondebok worden. De voorbeelden zijn legio. De Europese joden die voor de Tweede Wereldoorlog met veel succes actief waren in handel en industrie. De Indiërs in Oost-Afrika: bekwame zakenlieden en toch werden ze verdreven. Of de Pakistani in Groot-Brittannië: zij maakten zichzelf economisch onafhankelijk, maar toch worden ook zij met racisme geconfronteerd. De moraal van het verhaal: wie een hond wil slaan, vindt altijd wel een stok."

Zijn er factoren die we vergeten?

"We moeten niet alleen stilstaan bij de vraag hoe we denken over allochtonen. We moeten ons evenzeer afvragen met welke ingebakken meningen we zitten over sommige groepen uit de autochtone bevolking. Ik

verwijs naar de moeizame verhouding die Vlaanderen altijd al had met de arbeiderscultuur. Arbeiders komen in onze media bitter weinig aan bod, tenzij dan om mee te lachen. Bijvoorbeeld het televisieprogramma 'Het leven zoals het is' over campings. Of Tom Naegels in zijn jongste boek: de manier waarop hij de Antwerpse volksmens beschrijft, vind ik beschamend. Vlaanderen pleit al te snel voor het verburgerlijken van mensen. Alles komt in orde als iedereen zich gedraagt zoals wij, de hooggeschoolde burgerij. Alsof universitaire moreel hoogstaander zijn. We zouden in Vlaanderen meer respect moeten opbrengen voor arbeiders en hun cultuur. Op dat vlak verschillen we sterk van Wallonië."

ER BESTAAN GEEN EENVOUDIGE FORMULES OM MENSEN OP EEN ANDERE MANIER NAAR DIVERSITEIT TE LATEN KIJKEN. HET IS NIET OMDAT HET ONDERWIJS EN DE MEDIA VOLDOELENDE POSITIEVE BEELDEN VERSPREIDEN, DAT IEDEREEN DIVERSITEIT ZAL WAARDEREN.

"Een ander voorbeeld: Vlaanderen heeft zeer veel interne migratie gekend. Veel mensen zijn van het platteland naar de steden getrokken. Maar ze werden er met de nek aangekeken. In Vlaanderen is iemand uit een andere parochie al een vreemdeling. We moeten ons bewust zijn van dergelijke interne tegenstellingen binnen de autochtone bevolking. Anders kan

men het probleem van etnisch-culturele minderheden niet aanpakken."

Er zijn ook allochtonen die discrimineren of racistisch zijn. Moeten we ons daarop concentreren?

"Elk racisme is verwerpelijk. Het zou obsceen zijn om een soort van hitparade op te stellen. Ik vind het racisme onder autochtone Belgen niet erger dan de antisemitische ideeën van sommige moslims. Maar laten we het racisme onder allochtonen niet aangrijpen als excuus om niets te doen aan het racisme onder autochtonen. Dat soort discussies mag vooral de aandacht niet afleiden van structurele ongelijkheden, want die maken het meeste slachtoffers."

Is beeldvorming meetbaar?

"Als antropologe ben ik beroepshalve niet begaan met meetbaarheid. Ik doe vooral kwalitatief onderzoek. Maar ik betwijfel of je het effect van bepaalde projecten op de beeldvorming kan meten. Je kunt bijvoorbeeld studenten naar een holocaustmuseum sturen om ze te laten zien wat de gevolgen kunnen zijn van oordelen over een bepaalde bevolkingsgroep. Maar zal dat hun gedrag veranderen? Zullen ze de link leggen tussen de Joden uit de jaren dertig en gediscrimineerde groepen van nu?"

We mogen de impact van acties rond beeldvorming niet overschatten.

Zullen de verhoudingen tussen autochtonen en allochtonen in de volgende generaties niet automatisch verbeteren?

"Dat betwijfel ik. Kijk naar de situatie van kinderen uit arbeidersgezinnen. Ze zijn nog altijd ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs. Niet omwille van hun etniciteit of identiteit maar vooral door sociaaleconomische factoren."

Wat is uw advies aan de sector en het beleid?

"Het is belangrijk om geen valse verwachtingen te koesteren. Als de overheid de minderhedensector de opdracht geeft om te werken rond beeldvorming, dan moet ze zich bewust zijn van de relativiteit van de

resultaten. De bedoelingen zijn ongetwijfeld goed, maar we mogen niet naïef zijn. We mogen de impact van acties rond beeldvorming niet overschatten. Ook de minderhedensector denkt beter niet teveel in termen van oorzaak en gevolg. Anders riskeren medewerkers vroeg of laat ontgoocheld te geraken.

We moeten alleszins voorkomen dat etnisch-culturele minderheden het kind van de rekening worden. Als er ondanks alle inspanningen op korte termijn weinig verandert, vind ik dat normaal. Maar sommigen zullen concluderen dat het 'hun eigen fout is'. De weg naar de hel is geplaveid met goede bedoelingen."

KATLEEN DE RIDDER: "MEDIA ZIJN EEN BELANGRIJKE HEFBOOM"

Trefmedia voedt debat over beeldvorming etnisch-culturele minderheden

Denis Bouwen | VMC-stafmedewerker pers en pr en Shaju Hendriks | gewezen VMC-stafmedewerker pers en pr

Het beeld dat de media ophangen van etnisch-culturele minderheden is niet altijd even correct en genuanceerd. Trefmedia probeert daar iets aan te doen: onder andere door de pers te informeren, mediatraining te organiseren voor allochtonen en cursussen te ontwikkelen voor journalisten in spe.

Trefmedia is een initiatief van het Minderhedenforum dat systematisch het debat over de beeldvorming rond etnisch-culturele minderheden wil voeden en aanwakkeren.

"De berichtgeving over etnisch-culturele minderheden en hun organisaties laat soms te wensen over. Dat heeft verschillende oorzaken", stelt Katleen De Ridder, coördinator van Trefmedia. "Ze hebben af te rekenen met een tekort aan netwerken, aan woordvoerders en aan mediatraining. Andere handicaps zijn het gebrek aan allochtone journalisten en aan een intern debat rond beeldvorming."

Het Minderhedenforum is een vijf jaar oude vzw waarbij dertien landelijke migrantenverenigingen aangesloten zijn. "Zelf noem ik het forum wel eens 'de vakbond van de allochtonen'. We zijn de directe spreekbuis van de etnisch-culturele minderheden in Vlaanderen", aldus Katleen De Ridder.

Aandacht voor media

Media was van meet af aan een belangrijk thema voor het Minderhedenforum. "We leven in een gemediatiseerde samenleving, dus zijn de media een belangrijke hefboom om de positie van etnisch-culturele minderheden te verbeteren", vertelt Katleen De Ridder. En dat de media een grote invloed hebben op de beeldvorming

over etnisch-culturele minderheden spreekt voor zich.

Beeldvorming op drie niveaus

De Ridder deelt de notie beeldvorming op in drie niveaus. "Op het concrete niveau praat je over de woorden die je gebruikt en waarmee je mensen en dingen benoemt. Daarnaast is er het abstracte niveau: wie kijkt er naar een programma? Wie luistert? Wie gebruikt de beelden? En er is ook nog een derde niveau, dat van het heel abstracte."

Een voorbeeld zijn de uitlatingen van federaal minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael over de hoofddoek. "Volgens de redenering van Dewael steun je de emancipatie van islamitische vrouwen door voor een verbod op

hoofddoeken te pleiten. Niets is minder waar, vind ik, want in wezen voed je zo de gedachte dat gesluierde vrouwen worden onderdrukt."

Langdurige inspanningen

Hoe verander je beelden van mensen? Volgens communicatiewetenschapper Baldwin Van Gorp (Universiteit Antwerpen) doe je dat niet met één informatiecampaagne, één studiedag of één vorming. De beeldvorming beïnvloeden is een werk van lange adem. Het lukt lang niet altijd om mensen anders te doen denken, maar je kunt wel proberen hun ideeën te vormen.

DE MANIER WAAROP ALLOCHTONEN ZICH PRESENTEREN AAN DE MEDIA HEEFT EEN GROTE INVLOED OP DE BEELDVORMING.

>>

<<

Ook wetenschappers als Frieda Saeys (Universiteit Gent) en Nico Carpentier (Vrije Universiteit Brussel, Katholieke Universiteit Brussel) deden onderzoek naar beeldvorming. Ze stelden vast dat allochtonen weinig of niet in beeld komen in amusementsprogramma's, maar wel in het harde nieuws. Dat harde nieuws is meestal slecht nieuws, want 'goed nieuws is geen nieuws'. Daardoor komen allochtonen voornamelijk negatief in beeld. En dat bevestigt dan weer de stereotypen.

De pers concentreert zich vaak op conflicten, controverses en << spanningen. "Journalisten verschuilen zich daar vaak achter", ervaart De Ridder. "Ze moeten zich bewust zijn van de mogelijk perverse effecten van hun berichtgeving en nadenken over de gevolgen die hun berichtgeving kan hebben. Soms worden hele gemeenschappen opgezadeld met een imagoprobleem, wat het zelfbeeld van nogal wat allochtonen ondergraaft en autochtonen in hun stereotiepe beelden bevestigt. In de Deense cartoonaffaire gooiden de media eerder olie op het vuur dan dat ze voor nuance zorgden."

Een troost is ook dat andere groepen zoals boeren, leerkrachten of ondernemers lijden onder een negatieve beeldvorming. "Allochtonen zijn dus niet de enigen. Wel is er ten aanzien van allochtonen nogal wat wantrouwen."

**ALLOCHTONEN KOMEN
WEINIG OF NIET IN BEELD
IN AMUSEMENTSPROGRAM-
MA'S, MAAR WEL IN HET
HARDE NIEUWS**

Ontmoetingsdagen en cd-rom

De Ridder vertelt hoe Trefmedia geleidelijk vorm kreeg. Vanaf 2001 organiseerde het Minderhedenforum een reeks ontmoetingsdagen voor allochtonen en vertegenwoordigers van de media. De dagen waren een schot in de roos. Vanuit de media lokten ze vooral vertegenwoordigers van de VRT, De Standaard, De Morgen en De Tijd. De Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ) ontbrak evenmin. "Maar de enige coryfee van VTM die ik me kan herinneren was Farook Özgünes."

In 2003 stelde het Minderhedenforum *Gevestigde Waarden* voor: een cd-rom met informatie over tweehonderd allochtone experts op allerlei gebieden. "Een geslaagd actiemiddel, maar de cd-rom bleef heel vaak in de lade liggen bij de journalisten die hem kregen. Wellicht hadden we dat product beter aan redacties bezorgd, in plaats van aan individuele journalisten. De VRT verwerkte de informatie van *Gevestigde Waarden* in zijn databank. Maar in de praktijk maakte dat niet veel verschil, want de VRT-databank is al zeer uitgebreid.

De Ridder constateert dat de VRT zich geregeld actief toont op het vlak van diversiteit, zeker sinds de oprichting van een interne cel Diversiteit. De VRT, het persagentschap Belga en TV Brussel organiseerden betaalde stages voor hooggeschoolde allochtonen, met wisselend succes. Een aantal van die stagiairs bleef in de media actief.

"Soms vervullen allochtone journalisten een brugfunctie", aldus Katleen De Ridder. "Door hun roots hebben ze andere netwerken, gevoeligheden en ervaringen. Het zal zeker geen toeval zijn dat de VRT Djamel Zerrouk naar de woelige Parijse banlieues stuurt of Veli Yüksel een item >> over de cartoonrellen laat maken. Maar allochtone journalisten hoeven zich niet als allochtoon te manifesteren. Uiteindelijk moeten ze de regels van hun broodheren toepassen."

Permanente motor

Af en toe een initiatief nemen rond het thema media en etnisch-culturele minderheden volstaat niet. Daarom richtte het Minderhedenforum in 2004 Trefmedia op, als 'permanente motor'. "Meer en meer willen wij ons positioneren als één van de spelers in het bredere mediaveld", vertelt De Ridder.

Trefmedia houdt zich met uiteenlopende activiteiten bezig. Eén ervan is allochtonen trainen als woordvoer-

ders. Want de manier waarop allochtonen zich presenteren aan de media heeft een grote invloed op de beeldvorming.

"Op onze trainingen heb je dikwijls te maken met vrijwilligers uit verenigingen. Dat soort trainingen is dan ook een werk van lange adem. Allochtone woordvoerders moeten beter leren inspelen op wat de modale Vlaming als *common sense* beschouwt. Je moet niet alleen gelijk hebben, maar ook gelijk krijgen."

Trefmedia heeft een website en verstuurt een elektronische nieuwsbrief naar tweeduizend abonnees. "De pers neemt de praktische informatie uit die nieuwsbrief regelmatig over, maar wanneer we opiniestukjes plaatsen is er minder interesse." De Ridder antwoordt ook geregeld op concrete vragen van mensen uit minderheidsgroepen. "Aan twee dingen kom ik te weinig toe", vindt ze zelf. "Netwerken en in de media komen."

Cursussen en debatten

Trefmedia stelde cursussen samen die docenten aan de Erasmushogeschool (Brussel) en de Arteveldehogeschool (Gent) gebruiken in opleidingen journalistiek. In samenspraak met het Vlaamse kabinet Gelijke Kansen hoopt De Ridder een online databank op poten te zetten, geïnspireerd door het Nederlandse voorbeeld Perslink. In 2007 plant ze twee debatten over beeldvorming en een project met scenaristen. "Wellicht lanceren we een soort van wedstrijd waarbij we de scenaristen uitdagen formats voor ontspanningsprogramma's te bedenken die de meerwaarde van een diverse samenleving als uitgangspunt nemen, zonder het er al te dik op te leggen. Een idee waarover we discussiëren met het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) en de beroepsvereniging van scenaristen. Programma's die te belerend zijn willen we zeker niet, want dan mis je je doel."

www.trefmedia.be

Spreken met journalisten, dat kan je leren

Julia Kuypers volgde de mediatraining van Trefmedia. Ze getuigt.

Regelmatig komt het voor dat journalisten woonwagebewoners ondervragen om een artikeltje te schrijven over het leven in een woonwagen. Sommige van ons zijn dan blij dat ze eindelijk eens kunnen vertellen wat er op hun lever ligt. Op zich een goede zaak. Voyageurs hebben het recht om hun stem te laten horen.

Toch komt het maar al te vaak voor dat we achteraf het artikel niet zo goed vinden. We vinden dat reporters niet altijd schrijven wat we willen. Ze zetten soms ongelukkige uitspraken in de krant.

Ook lokken ze soms uitspraken uit die we beter niet hadden gezegd. Hierdoor komen we dan in de krant of op TV met dingen die we eigenlijk niet wilden zeggen.

Dat hebben wij, Julia, Jean, Sandra, Lizette en Carine, ook gemerkt. Daarom hebben we een training gevolgd.

- Eerst moesten we leren om een keuze te maken over wat we willen zeggen. We kozen voor de boodschap: 'Wij willen standplaatsen'.
- We zochten naar goede argumenten om onze boodschap aanvaardbaar en onbetwistbaar te maken. We kwamen tot de conclusie dat alles wat ook maar kan dienen om ons als aparte mensen te bestempelen moet vermeden worden.

Julia Kuypers en Carina Deracourt in gesprek met Limburgs gedeputeerde Jos Claessens

- Het is heel belangrijk dat wij ons niet laten verleiden om ons voor te stellen als slachtoffers of sukkelaars.
- We moeten ook niet praten over vroeger, maar over nu. We beschuldigen best niemand. En vergelijken ons ook beter met niemand.
- We leerden een gesprek voeren waarin wij beslissen waarover we willen praten.

Een ganse dag oefenden we op deze dingen. We leerden dat het belangrijk is om te letten op de manier waarop we iets vertellen.

Het is zeker niet gemakkelijk geweest. We zijn erg blij dat TrefMedia ons daarbij geholpen heeft.

Julia Kuypers

DIVERSITEIT IN DE COMPUTERLES

Het project dot.kom van buurtcentrum Posthof

Ignace Fermont | eindredacteur Divers

Buurtcentrum Posthof in Berchem organiseert laagdrempelige computercursussen voor mensen uit de buurt. Een multicultureel team geeft er les aan een divers publiek. Niemand maakt een punt van de diversiteit in de klas.

"Sommige mensen kijken raar op als ze horen dat ik hun lesgeefster ben. Ze verwachten dat niet meteen van een vrouw met een hoofddoek", vertelt Gülten, één van de medewerkers van dot.kom, een initiatief van buurtcentrum Posthof in Berchem. "Als diezelfde mensen later voor een andere cursus komen, willen ze soms per se les krijgen van mij."

Posthof heeft zijn vaste stek in de Patriottenstraat, op een kwartiertje wandelen van Berchem-station. Een multiculturele buurt waar veel Turkse en Marokkaanse gezinnen wonen.

"Uit onze omgevingsanalyse bleek dat er in de buurt een grote vraag is naar computerlessen. Daarom zijn we in 2005 met dot.kom gestart", vertelt projectverantwoordelijke Bert Schollaert. "We organiseren laagdrempelige cursussen en workshops over het werken met de computer, internet, enzovoort. Mensen kunnen bij ons ook op vaste momenten komen oefenen of onder begeleiding naar een job zoeken op internet."

Een divers team

"Met het project slaan we twee vliegen in één klap", vertelt Bert. "We leveren met onze lessen een dienst aan de buurt. En tegelijkertijd geven we enkele mensen uit de zogenaamde 'kansengroepen' de mogelijkheid om een opleiding te volgen en werkervaring op te doen. Onze lesgevers en begeleiders zijn tewerkgesteld in het kader van de WEPPLUS-maatregel." Met vijf zijn ze: Gülten, een vrouw met Turkse roots, Gorfe, afkomstig uit Ethiopië en drie geboren en getogen Antwerpenaren: Sus, Bob en Nancy. Kortom: een divers team.

Ook onder de deelnemers is de verscheidenheid groot. Zestig procent is Belg, dertien procent Marokkaan, acht procent Turk. Ongeveer 75 procent is 35 jaar of ouder. Ruim de helft van alle cursisten heeft alleen lagere school of lager middelbaar onderwijsgevolgd. Maar er zijn ook zeven procent universitair.

Diversiteit is vanzelfsprekend

Een multicultureel team dat les geeft aan een divers publiek: heeft zoiets invloed op de beeldvorming van cursisten en lesgevers over elkaar?

Een moeilijke vraag, zo blijkt. Gülten en Sus denken lang na over een antwoord. Ze zijn het erover eens dat de verschillen in de klas niet voor problemen zorgen. Maar misschien komt dat omdat de mensen die naar Posthof komen sowieso al open staan voor elkaar.

"De onderlinge contacten verlopen zeer soepel", vindt Sus. "Iedereen behoudt zijn eigenwaarde bij ons. Natuurlijk houden sommige mensen zich wat meer op de vlakte dan anderen, maar communicatieproblemen heb ik nog nooit ondervonden. Ik heb nu bijvoorbeeld een groep met zowel Turken als Marokkanen. En het klikt zeer goed tussen die twee groepen."

"Eén van mijn cursisten is een joodse vrouw. Je zou denken dat het voor haar niet vanzelfsprekend is om les te volgen bij een moslimvrouw, maar het tegendeel is waar", voegt Gülten eraan toe.

Ook Ann, een cursiste uit de wijk Zurenborg, ziet geen graten in de diversiteit in de klas. "We wonen allemaal

Het multiculturele team van dot.kom

in een multiculturele samenleving. Het is niet meer dan normaal dat we samen les volgen. Ik vind het contact met mensen uit andere culturen zeer aangenaam." Ann is tevreden over de lessen. Ze woont vlakbij, er heerst een gezellige sfeer in de les en over de lesgevers en begeleiders heeft ze niets dan lof: "Ze hebben hier veel meer geduld met ons dan onze kinderen thuis. Als we iets niet begrijpen, komen ze het ons nog eens uitleggen. Dankzij Gorfe kan ik nu vlot rekenen met de computer. En dat we de kans krijgen om zelf ideeën aan te brengen vind ik ook positief."

Waar is de lesgever?

Veel cursisten zijn buurtbewoners. Ze kennen Posthof en weten dat er een divers publiek op de activiteiten afkomt. Maar voor sommige mensen die het buurtcentrum niet kennen is het in het begin toch even wennen om les te krijgen van een Afrikaanse man of een vrouw met een hoofddoek. Zo wordt Gülten regelmatig door nieuwe cursisten aangeklampt met de vraag waar de lesgever is.

"Dat ik goed Nederlands spreek bijvoorbeeld, verwondert sommige mensen. Er zijn nog altijd mensen die ervan uitgaan dat elke vrouw met een hoofddoek zich moeilijk kan behelpen. Ook mijn collega Gorfe wordt regelmatig in het Engels aangesproken."

Vrouwen zijn doorbijters

En de lesgevers zelf? Is hun beeld van sommige groepen veranderd door hun werk bij dot.kom? Niet meteen, lijkt het. Of toch?

Gülten: "We denken nogal snel dat joodse vrouwen en moslimvrouwen vooral binnenshuis leven. Maar we hebben gemerkt dat veel vrouwen buiten willen komen en willen bijleren."

"Ik ken een vrouw die de lagere school afmaakte heeft, maar hier computerlessen komt volgen omdat ze haar dochter wil helpen bij het typen van haar thesis. Daar stond ik echt wel van te kijken.", vertelt Sus. "Het zijn echte doorbijters, sommige van die vrouwen. Ze zijn bijzonder gemotiveerd en blijven komen naar onze lessen."

INTEGRATIE GESLAAGD WANNEER ONGEWOON GEWOON WORDT

Stad Genk communiceert over diversiteit

Nadia Heylen | communicatieambtenaar Stad Genk en Gert Philippeth | Integratieambtenaar Stad Genk

Als het Genkse stadsbestuur communiceert, komt de diversiteit in de stad vanzelf in beeld.

Dat is niet verwonderlijk: want de helft van de bevolking is van allochtone origine.

Genk wordt meer dan eens een voorbeeld van geslaagde integratie genoemd. Wat maakt Genk zo uniek in een tijd waarin het cordon sanitaire in vraag gesteld wordt? Eén aspect van het Genkse beleid is de manier van communiceren. De diensten Integratie en Communicatie hebben een aparte aanpak. Een gezonde samenwerking neergeschreven in een convenant en de idee dat doelgroepcommunicatie geen *conditio sine qua non* is, zijn de twee basisvereisten voor een gezonde beeldvorming over de allochtone Genkenaar.

Antonio's grootouders zijn in Genk geboren

Genk telt vandaag ruim 63.600 << inwoners. Op 31 december 2004 waren er daarvan 9095 of 14,3 % allochtoon. Van die 14,3% nemen de Italianen met 52% en de Turken met 16% het grootste deel voor hun rekening. In totaal vinden we mensen van meer dan 80 nationaliteiten terug in Genk. Op het eerste zicht lijkt de allochtone populatie in Genk niet bijzonder groot. Maar als je er de Belgen van allochtone origine bijtelt, stijgt het percentage. Op basis van naamherkenning schatten we dat bijna de helft van alle Genkenaren een andere etnische herkomst heeft. Kortom: Genk is een gekleurde, diverse stad.

De specifieke geografische opbouw van Genk, een conglomeraat van buurten opgebouwd rond de vroegere mijnzetels, zorgt voor een extra dimensie. Het wijkgevoel versus het stadsgevoel, zeg maar. Genk is ook een stad met veel arbeiders, een hoge werkloosheid en een vrij jonge populatie. Allemaal elementen die van belang zijn voor de communicatie.

DE DIENSTEN INTEGRATIE EN COMMUNICATIE SPRAKEN AF OM IN ALLE STEDELIJKE KANALEN HET DIVERSE, MULTICULTURELE ELEMENT ALS EEN KENMERK VAN DE GENKSE STADSIDENTITEIT OP TE NEMEN.

Vuistregels

In dit artikel onderscheiden we vier dimensies in de communicatie van de stad:

1. De algemene communicatie: communicatie over beleidsthema's met alle inwoners
2. Doelgroepgerichte communicatie over algemene beleidsthema's
3. Specifieke doelgroepcommunicatie over doelgroepgebonden thema's
4. Communicatie over diversiteit en diversiteitsbeleid

De stad Genk probeert op deze verschillende niveaus te communiceren. Daarbij hanteren we volgende vuistregels:

1. Verzorg je basiscommunicatie
2. Ken je doelgroepen
- >> 3. Erken dat je basiscommunicatie vaak ontoereikend is.

Communicatie in Genk is 'Communicatie +'

Een goede basiscommunicatie is een must

Genk heeft een uitgebreide waaier aan middelen en kanalen om het beleid te vertalen en de inwoners te informeren: zowel op papier als digitaal, met nieuwe en traditionele media. Het is een basisvoorwaarde om de informatie van het stadsbestuur duidelijk én toegankelijk te maken. Allochtone doelgroepen zijn een deel van die Genkse bevolking. Dus zijn die algemene communicatiekanalen ook voor hen bedoeld. Doelgroepcommunicatie heeft pas zin als je eerst werk maakt van een kwaliteitsvolle, permanente basiscommunicatie.

Doelgroepcommunicatie is meer dan etnocommunicatie

Een allochtoon behoort niet alleen tot de doelgroep 'allochtonen'. De samenleving is niet opgedeeld in een groep autochtonen en allochtonen, maar is gevarieerder dan dat. Een Turkse vader met schoolgaande kinderen speelt in het weekend recreatief voetbal. Hij werkt in de industrie en is lid van het buurtcomité van zijn wijk. Hij behoort dus ook tot diverse niet-allochtone doelgroepen. Je kan die persoon daarom best in al die verschillende rollen aanspreken. Afhankelijk van de boodschap die je hem wil brengen, zal je via de ene of de andere doelgroep met hem moeten communiceren. Met een zuiver etnocommunicatieve benadering kom je niet ver. Doelgroepen evolueren trouwens met de tijd: ze veranderen of verdwijnen simpelweg.

Een gezonde overlegstructuur is nodig

Een goede overlegstructuur tussen Integratie, Communicatie en de andere diensten is onontbeerlijk om inzicht te krijgen in de doelgroepen. Alleen zo ontdek je hoe en waarover je moet communiceren. In Genk beschrijft een convenant de spelregels van de samenwerking tussen de diensten Integratie en Communicatie. Verder screenen beide diensten jaarlijks het beleidsplan en het communicatieplan van alle diensten op relevante acties voor doelgroepcommunicatie. Als daaruit blijkt dat de geplande basiscommunicatie niet voldoende is, nemen we aanvullende, doelgroepgerichte initiatieven.

Randvoorwaarden voor een gezonde etnocommunicatie

Netwerken

De drie basisregels van 'communicatie + ' en de openheid tussen de verschillende diensten zijn basisvoorwaarden voor een verantwoorde etnocommunicatie. Daarnaast zijn er nog enkele randvoorwaarden. Zo is kennis van de netwerken van de verschillende doelgroepen belangrijk. Een allochtone doelgroep heeft net als vele andere doelgroepen een structuur, een ontmoetingsplaats en spelregels. Zo kan je via moskeeën, verenigingen en andere ontmoetingsplaatsen zeer efficiënt je boodschap tot bij een bepaald doelpubliek brengen. Maar een gemeente mag de impact van deze etnische netwerken niet overschatten. De moskee bereikt niet alle moslims. De Turkse Culturele Vereniging niet alle Turken. "We hebben de moskee verwittigd dus zullen alle moslims het nu wel weten" is een foute redenering. Het gebruiken van dergelijke netwerken mag niet neerkomen op het afschuiven van je communicatieverantwoordelijkheid. Om netwerken efficiënt te gebruiken, is het belangrijk hen goed te kennen en de contacten ermee te onderhouden. Hou rekening met de agenda van zelforganisaties. Als je boodschap niet past in hun

Foto: Stad Genk

De Genkse bevolking is divers en beeldmateriaal dat wordt gemaakt op evenementen, in scholen, op infoavonden of op de werkvloer zal altijd dat multiculturele karakter tonen.

werking en er niet door gedragen wordt, komt de boodschap niet over.

Iedereen communiceert

In je relatie als overheid met deze particuliere organisaties is het cruciaal dat je als bestuur aanspreekbaar en herkenbaar bent. Besef dat alle ambtenaren, van hoog tot laag, communiceren namens de overheid. Ze beschikken elk over hun eigen netwerk. Interne communicatie in je eigen organisatie ondersteunt dus de externe communicatie.

Buiten de lijntjes kleuren

Bovendien moet je in een veranderende samenleving met constant wijzigende behoeften eens 'buiten de lijntjes durven te kleuren'. Test daarom nieuwe communicatiekanalen uit en maak gebruik van informele circuits. In Genk probeerden we bijvoorbeeld via home-party's Turkse vrouwen te informeren over milieuzorg en afvalbeheer.

Communicatie over Genk

Beelden

Genk is een diverse stad. En dat mag ook zo gecommuniceerd worden.

De diensten Integratie en Communicatie spraken af om in alle stedelijke kanalen het diverse, multiculturele element als een kenmerk van de Genkse stadsidentiteit op te nemen. De woorden en beelden die we gebruiken weerspiegelen de diversiteit uit het straatbeeld. In het stadsmagazine Genk Nu maar ook in het kindertijdschrift Potloodje, het seniorentijdschrift Horizon, en in

het socioculturele tijdschrift Aroma proberen we bewust diversiteit te normaliseren. De tijd van het aparte migrantenkatern zijn we dus al even voorbij.

Allochtonen zijn in het communicatiebeleid in de eerste plaats Genkenaren die moeten bereikt én getoond worden. De Genkse bevolking is divers en beeldmateriaal dat << wordt gemaakt op evenementen, in scholen, op infoavonden of op de werkvloer zal altijd dat multi-culturele karakter tonen. Tenzij de fotograaf of cameraman echt op zoek is naar 'witte' figuranten.

Inhoud

Dezelfde 'normalisatie' wil Genk bereiken met de inhoud van de communicatie. We gaan niet op zoek naar onderwerpen die de allochtoon typeren. In zijn communicatie laat Genk bewust zowel allochtonen als

autochtonen aan het woord over alle onderwerpen. De Turkse vader heeft immers even goed een mening over beleidsbeslissingen die onderwijs of de sportinfrastructuur beïnvloeden.

Natuurlijk moeten we in onze algemene communicatie ook aandacht besteden aan het Offerfeest, lessen Nederlands voor anderstaligen of een initiatief van een Italiaanse vereniging. Dat is belangrijk omdat de autochtone Genkenaar zo zijn allochtone stadsgenoot leert kennen in al zijn aspecten. Maar de allochtone gemeenschap mag niet alleen gelinkt worden aan allochtone onderwerpen. In een stad waar bijna de helft van de bevolking een vreemdklinkende naam draagt, moet die allochtoon toch in de eerste plaats als Genkenaar aan bod komen. Integratie slaagt alleen wanneer ongewoon gewoon wordt.

**IN ZIJN COMMUNICATIE LAAT
GENK BEWUST ZOWEL
ALLOCHTONEN ALS AUTOCH-
TONEN AAN HET WOORD
OVER ALLE ONDERWERPEN.**

>>

Horizonplan voor ouderen: communicatie met een duurzaam effect

Enige tijd geleden begon de stad met de opmaak van een nieuw beleidsplan voor ouderen: het Horizonplan. De betrokken stadsdienst werkte daarvoor samen met het OCMW. De plaatselijke seniorenraad kreeg een belangrijke adviserende rol. Maar allochtone senioren participeren te weinig in de seniorenraad. Daarom ontwikkelde de stad samen met de dienst Integratie een parallelle strategie om deze doelgroep meer bij het beleidsplan te betrekken, vooral via de landelijke verenigingen van migrantenzelforganisaties (ACLI, AIF, Internationaal Comite, Turkse Unie). Ze kregen een zitje in de beleidsstuurgroep op voorwaarde dat elke afgevaardigde de ouderenthema's zou bespreken met zijn achterban. Om dat in de praktijk te brengen vroegen we elke federatie een groep van tien allochtone ouderen samen te stellen. Elke groep volgde een informatie- en inspraaktraject en gaf vervolgens de relevante informatie en aandachtspunten door aan zijn afgevaardigde.

Het informatie- en inspraaktraject bestond onder meer uit informatiebijeenkomsten en bezoeken aan senioren-diensten, thuiszorgdiensten en zorginstellingen. Dankzij deze initiatieven kregen de allochtone senioren een beter beeld van het seniorenbeleid in Genk. Zij namen ook deel aan gespreksgroepen over centrale thema's van het seniorenbeleid. Telkens gaven we hen de mogelijkheid om in hun eigen taal te vergaderen. De gespreksgroepen verliepen parallel met de al bestaande

reguliere inspraakwerkgroepen. De afgevaardigden van de federaties woonden al de gesprekken bij en legden de resultaten en standpunten nadien voor aan de beleidsstuurgroep.

De strategie had resultaat. Het Horizonplan werd voorgesteld op een studiedag. Eén derde van de aanwezigen daar was van een andere etnische origine. Bovendien bleek dat er opvallende overeenkomsten bestaan tussen de ideeën en meningen van senioren van verschillende etnische origine. Voor veel aanwezige senioren was dat een verrassende vaststelling.

Dankzij het intensieve inspraak- en informatietraject ontstond er binnen alle etnische gemeenschappen meer en meer interesse voor het seniorenthema. Daarom besloten stad en OCMW het plan in verschillende talen op dvd uit te brengen. Het bleek een uitstekend instrument te zijn om binnen migrantenorganisaties en moskeeën een gesprek over het seniorenbeleid aan te gaan.

Er kwamen bijkomende initiatieven voor de verschillende etnische seniorengroepen. Zo namen Griekse, Spaanse, Turkse en Marokkaanse senioren deel aan drie bijeenkomsten, waarbij thuiszorg en sociale rechten aan bod kwamen. Ze bezochten een lokaal dienstencentrum van het OCMW. Voor de Marokkaanse mantelzorgers werd dan weer een aparte inforeeks opgestart. Nieuw was ook dat een vijftal allochtonen deelnam aan de opleiding voor seniorenconsulent van de stad. En koppels van diverse etnische origine dongen mee naar de titel van 'Opa en oma van het jaar'.